

Dünya partisi üzerine Moreno'yla röportaj

Aşağıdaki metin Nahuel Moreno (1924-87) yoldaş ile ölümünden bir yıl kadar önce yapılmış uzunca bir söyleşidir (Discussions avec Moreno).

-Politik yaşamının en önemli bölümünü devrimci bir dünya örgütünü inşa etme yolunda harcadığın yoğun çabalarla geçirdin...

-Bugüne kadar sürdürmüş olduğum militan politik yaşamımın büyük bir bölümü bir dünya partisinin oluşturulmasına yönelikti, yaşamımın geri kalan kısmının da IV. Enternasyonal'in inşası amacına hasrolacağını kolaylıkla söyleyebilirim.

Ulusal gerçekliklerin tabii olduğu bir dünya ekonomisi ve politikası var olduğu müddetçe işçi hareketinin en önemli görevi dünya partisinin inşası olmaya devam edecektir. Emperyalizm IMF aracılığıyla, uluslararası bankalara borcu olan tüm ülkelere (bunlar geri kalmış kapitalist ülkeler olabileceği gibi ileri kapitalist ülkeler de olabilir) tek bir politika uygulamaktadır. Ve bu dış borç konusuna ilişkin olarak söylediğimiz her şey politikanın ve ekonominin bütün alanları için de aynen geçerlidir.

Bir dünya politikasının varlığı kapitalizmin bir özelliğidir ve söz konusu olan da onu yıkmak olduğuna göre bu gerçekliğe ve göreve uygun bir aygıtın inşası gereklidir. Sınıf mücadelesinin ortaya çıkardığı sorunların çözümünün her biri için dünya kitle hareketinin farklı araçlara gereksinimi vardır. Ekonomik alandaki mücadelesini sürdürebilmek için sendikaları yaratmıştır işçi sınıfı. İlk sendikal örgütlenmelerin sanayi devriminin beşiği olan İngiltere'de doğmuş olması hiç de tesadüf değildir.

-Ama bir dünya politikası geliştirme gerekliliği zorunlu olarak bir dünya örgütünü gerekli kılmaz herhalde.

-Tam tersini kanıtlamaya çalışacağım. Önceki örnekten hareket ederek devam edelim. İşçiler ulusal sömürücülerine karşı tam istihdam veya ücret için mücadele ederken sendikalara gereksinim duyarlar demiştik. Sınıf çıkarlarını savunmak için de siyasi partilere ihtiyaçları vardır. Ne yazık ki uluslararası işçi hareketinin batı ve Sovyet yanlısı eğilimlere bölünmesi yüzünden bu tür örgütlenme ortadan kalkmış oldu. Oysa ki dünya ekonomisi büyük uluslararası sendikaların gelişmesini zorluyor. Bu sendikaların eksikliği kitle hareketi için büyük bir geri adım anlamına gelir. Britanyalı madenciler grevi neden başarısızlıkla sonuçlandı? Tam da uluslararası dayanışmanın eksikliği yüzünden değil mi? Büyük bir devrimci dünya sendikasının yaratacağı dayanışma hareketiyle Britanyalı madenciler pekalâ kazanabilirdi.

-Anlattıklarına bakılırsa bu tür uluslararası sendikal örgütler daha önceleri vardı.

-Elbette, hem de çok güçlüydüler. Önce uluslararası bir sarı sendika vardı, daha sonra da III. Enternasyonal tarafından kurulan çok güçlü ve çok iyi örgütlenmiş Kızıl Sendikalar Enternasyonalisi.(1)

Bu türden güçlü ve merkezileşmiş bir örgüt tasavvur edin ve sözgelimi bu örgüt Pinochet iktidarı terk edene kadar Şili'ye tek bir uçağın veya geminin hareket etmemesine karar verdiği gibi tek bir Şili gemisinin yabancı bir limana yükleme ve boşaltma yapmasına da izin vermeme kararı almış olsun. Bu diktatörlük ne kadar süre direnebilirdi dersiniz? Bana kalırsa çok az. Aynı sonuç madenciler grevinde de alınırdı: Britanya'ya kömür ve petrol sevkini engelleyebilecek güçte bir uluslararası sendika olsaydı, bu grev çok kısa bir sürede zafere ulaşırđı.

-Galiçya Ulusal Partisi yöneticileriyle tartışma fırsatı bulduğumda bana, uluslararası çözümler geliştirmeye veya dayanışmalar örgütleme

konusunda görüş birliği içinde bulunduğumuzu, ama ulusal özgürlüklerin ağırlığı nedeniyle partilerin ancak ulusal olabileceğini kabul ettiklerini söylediler.

-Peki o zaman bu uluslararası çözümleri geliştirmeyi ve dayanışmayı sağlamayı kim örgütleyecek? Her görev özgül bir örgütlenmeyi gerekli kılar. Bu konuda kendiliğindenliğe inanmıyorum. Hangi örgütlülük dünya işçi hareketini Britanyalı madencilerle dayanışmaya zorladı? Hiçbiri! Bundan dolayı da dayanışma olmadı.

-Cumhuriyet saflarında Franco'ya karşı mücadele etmek için İspanya'ya giden Uluslararası Tugaylar örneğine ne diyorsun?

-İyi ama o zaman bu tugayların oluşmasına ve cumhuriyetin korunmasına dayanışmacı desteğini sunan III. Enternasyonal vardı. Aynı şekilde Troçkistler ve anarşistler bu sürecin hızlanmasına ivme kattılar. Aksi taktirde İspanya'da Uluslararası Tugaylar olmayacaktı.

-Britanyalı madencilerle dayanışma eksikliği bir örgütsel yetersizlikten çok uluslararası işçi sınıfının bilinç düzeyinin düşüklüğünden kaynaklanmadı mı?

-Her iki etken de birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Eğer Hegel'in nesnel tin ile öznel tin kategorilerinden hareket edersek öznel tin'in, yani bilinç düzeyinin nesnelleşmesi gerektiğini söylemeliyiz. Peki nasıl? Bir örgütte. Bunlar aynı sorunun iki yüzüdür. Eğer işçi sömürdüğünün bilincine varırsa sömürüye karşı mücadele etmek için bir örgüt kurar. Bu öznel tinin nesnel tine dönüşümüdür. Yani düşünceden eyleme ve daha sonra da örgütlenmeye.

-Yeniden Galiçya Ulusal Partisi'nin yöneticilerinin pozisyonlarına dönersek (ki bu yargılarında yalnız değiller, onlarla birlikte bu görüşü paylaşan daha niceleri var) kendilerini şöyle ifade ettiklerini

söyleyebiliriz: Ulusal özgüllükler ulusal partileri politik yargılarında bağımsız davranmaya iterek uluslararası bir örgütlenmeye bağlanmamaya zorluyor.

-Ulusal özgüllüklerin önemini inkar etmediğim gibi partilerin bağımsız kararlarını korumalarına da karşı değilim. Ancak burada söz konusu olan tayin edici olanı belirleyebilmek. Eğer dünya, Arjantin'in Uruguay'dan, Uruguay'ın Brezilya'dan birbirine taban tabana zıt ulusal özgüllükler gösteren bir toplamı olsaydı, diğer bir deyişle, ülkelerin kendi aralarında hiçbir ortak payda bulunmasaydı ve ülkeler evrensel bir bütünlüğün parçaları olmasaydı, kuşkusuz bunun sonucunda bir Enternasyonale gerek kalmazdı.

Peki gerçeklik nedir? Biraz abartarak ifade edersek, dünyayı ve ülkeleri bir ülke ile eyaletlerine benzetebiliriz. Arjantin'in durumunu tahlil ederken onu bir bütün olarak değerlendiririz, eyaletlerindeki durumların toplamı olarak görmeyiz. Sonuç olarak Arjantin bir ulusal devletin egemenliği altındadır, taşra eyaletlerinin değil.

Kuşkusuz dünyanın durumu bunun tam anlamıyla bir benzeri değildir, çünkü birbirlerinden derin farklılıkları olan ulusal devletlerin varlığı söz konusudur. Ancak kapitalist egemenliğin özelliği dünya sisteminin varlığıdır. Ve bu o denli doğrudur ki sürekli olarak dünya çapında ekonomik ve politik dönemlerden söz edilir. Sözelimi, kapitalizmin büyük bir şeker üretimine gereksinim duyduğu dönemlerde Karaip ülkeleri ve kuzey Brezilya şeker üretimine yönelmişler ve bu vesileyle büyük şeker üretim merkezleri doğmuştur. Yine 1848 Avrupa devrimi tüm kıtayı etkisi altına alan tek bir süreçtir. Bir diğer örnek de şudur: kapitalizmden önce dünya savaşı diye bir şey olamazdı.

Marksistler açısından birincil ve tayin edici öneme sahip olan bilimsel olgu ulusal özgüllüklerin kendisine tabi olduğu dünya kapitalizminin ekonomik, politik ve toplumsal sisteminin varlığıdır. Başka bir deyişle, ulusal olan, evrensel sistemin özgül bir ifadesidir.

Proleter enternasyonalizmi nesnel bir sorunun yanıtı olarak doğmuştur, Marx tarafından ileri sürülmüş bir icâat değildir. 1848 yılında yayınlanan “Komünist Manifesto” coşkulu bir devrimci sürece dalmış bulunan Avrupa işçi birliklerinin mülteci işçilerinin bir metnidir. Alman, Fransız, Belçikalı, İngiliz, İtalyan...

I. Enternasyonal 1863 yılında Marx’tan kendileriyle işbirliği yapmasını talep eden çeşitli ülkelerin sendikalarının yöneticileri tarafından kuruldu. O sırada İngiltere’de diğer ülkelerden gelenlerle birlikte sefalet içinde yaşamlarını sürdürebilecek ücretler almakta olan çok sayıda Alman göçmen işçi bulunuyordu. Bu durumun yol açtığı ucuz işgücü İngiliz işçilerinin işsiz kalmasına neden oluyordu. Benzer durumlar Fransa’da da söz konusuydu. Sonuçta bu ülkelerin işçilerinin yöneticileri bir araya gelip ortak sorunlarının çözümünün uluslararası bir örgütlenmeden geçmesi gerektiğini keşfettiler. Buna göre İngiltere’deki sorunun İngiliz ve Alman işçiler arasındaki bir çatışmayla çözümlenmesi mümkün değildi. Çözüm, her iki ülkenin proletaryasının ve tüm dünya proletaryasının ortak sınıf düşmanına karşı birleşmelerinden geçebilirdi ancak.

Bize göre Stalinist bürokrasinin en büyük cinayeti ve ihaneti müttefikleri Churchill ve Roosevelt’in zorlamasıyla III. Enternasyonal’i lağvetmesidir

Kapitalizmin hâla yıkılmamış olmasının nedeni de burada yatıyor. 2. Enternasyonal varlığını sürdürmeye devam ediyor ama o, gerçek bir Enternasyonal olmaktan ziyade kapitalist sistemin savunucusu sosyal demokrat partilerin bir federasyonundan başka bir şey değil. 3. Enternasyonal ve Kızıl Sendikalar Enternasyonal’i resmi olarak Stalinizm tarafından lağvedilmişlerdir. Bu ise kitlelerin bilincinden bir Enternasyonalin gerekliliği fikrinin silinmesi için yapılmıştır.

Günümüzde dünya kitle hareketi içerisinde enternasyonalistler çok küçük bir azınlık oluşturuyorlar. Biz Troçkistler, bir uluslararası sendikal örgüt ile bir uluslararası politik örgütü, yani merkezi bir dünya partisini mutlak bir zorunluluk olarak talep etmekte yalnızız.

Bundan 70-80 yıl kadar önce dünyanın tüm öncü işçileri bir Enternasyonal heyecanıyla yanıp tutuşuyorlardı. Enternasyonal; anarşistlerden, Marksistlerden, Proudhon'culardan **(2)** ve İngiliz sendikalistlerinden meydana gelmişti. II. Enternasyonal kurulduğunda anarşistlerin dışındaki tüm işçi akımları ona katıldılar. Anarşistler 2.Enternasyonal'e katılmamakla birlikte enternasyonalizmi reddetmediler, sadece "birinci"de kaldıklarını beyan ettiler.

Stalinizm tek ülkede sosyalizm teorisini geliştirerek bütün bu gelenekle bağlarını kopardı. Ona göre SSCB, emperyalizmi ekonomik rekabetle yenilgiye uğratacaktı, dolayısıyla işçi hareketinin program ve taktiklerinin geliştirileceği bir dünya partisine hiç gerek yoktu. Kruşçev SSCB'nin gücünün ABD'yi 20 yıl içinde geçeceğini ileri sürüyordu.

Bu ideoloji işçi sınıfının bilincini bir çırpıda Komünist Manifesto'nun ortaya çıktığı 1848 öncesi döneme itiverdi.

Pedagojide, ilkokulda okuma yazmayı öğrenip daha sonra hiç pratik yapmadığı için bu bilgisini yitirmiş kişilere işlevsel okumaz-yazmaz deniliyor. Dünya işçi hareketi Stalinizm yüzünden proleter enternasyonalizmi alanında işlevsel okumaz-yazmazlığın ıstırabını çekiyor diyebiliriz. Emperyalizmi ortadan kaldıracak biricik aygıt olan dünya partisi, günümüzde öncü işçinin gözünde ütöpik, tuhaf bir düşünce veya niyet ifadesi gibi görülüyor.

İşçi devletleri teknik ve üretim alanında emperyalizmle rekabet edememiş oldukları için tek ülkede sosyalizm teorisinin temel dayanağı yanlış çıkmıştır. Bütün diğerleriyle birlikte, bu anlamıyla da bir kez daha kanıtlanmıştır ki, kapitalizmi tasfiye edebilmek için vazgeçilmez araç, emperyalizme karşı işçi devletlerinin ekonomik ve teknolojik rekabeti değil, tüm dünya işçilerini seferber ederek harekete geçirecek olan ve emperyalizmle politik olarak çatışmaya giren dünya partisidir, Enternasyonaldır. Başka bir deyişle birbirine sıkı sıkıya bağlı iki Enternasyonale gerek vardır. Biri sendikal, diğeri politik.

Bununla birlikte ulusal özgüllükleri inkar etmemek gerektiğini de özellikle ilave etmek gerekir. Uluslararası önderliğin ulusal partilere ne yapmaları veya hangi politikayı uygulamaları gerektiğini dikte etmesine de karşıyız.

-Yani Stalinizmin yaptığı gibi mi?

-Stalinizm enternasyonalizmin karşı kutbudur. SSCB büyük bir güç olarak kendi çıkarlarına hizmet eden dünyadaki tüm partilere politikalar dikte etmekte ve onlara destek olmaktadır. Enternasyonal ise bir parti gibi hareket eder. Ulusal partilerin delegelerinin tartıştıkları ve bir politik yönelişi oyladıkları kongreler gerçekleştirir.

Oysa bakın Arjantin Komünist Partisi'nin durumuna. 1976 yılı Mart ayındaki hükümet darbesini ve general Videla'nın hükümetini açıkça destekledi.(3) Arjantin KP'sinin tüm üyelerinin veya dünyada SSCB'ye sempati duyan milyonlarca militan işçinin, KP üyeleri de dahil olmak üzere binlerce militanı öldüren ve işkenceden geçiren bu diktatörlüğe politik destek verme politikasını onayladıklarına inanmıyorum. Ama Arjantin KP'si diktatörlüğe desteğini sundu çünkü bürokratik bir devlete bağımlı ve verilen emirleri yerine getiren bir partiydi. SSCB'nin bu askeri diktatörlükle her zaman mükemmel diplomatik ve ticari ilişkileri oldu.

-Halbuki birçokları için enternasyonalizm bu demektir. Kendisine sempati duyan partilere iradesini dikte etme yani. Örneğin, kısa süre önce Havana'da Latin Amerika ülkelerinin komünist partilerinin bir toplantısı oldu. Bu da bir çeşit Enternasyonal olarak değerlendirilemez mi? Yoksa bu sadece bir dış görünüş mü sence?

-Ne biri ne diğeri. Bu bir büyükelçilikler toplantısıdır. Reagan'ın Avrupa'yı ziyareti sırasında ABD yanlısı partilerin yöneticileriyle büyükelçilerini toplayıp yaptığı toplantılar gibi bir şey.

KP'ler toplantısı bir Enternasyonal değil. Sorunların çözümüne ilişkin kararlar oybirliğiyle alınıyorsa ortada bir işçi partisi yok demektir. Oybirliğiyle değil de çoğunluk oyuyla alınmış tek bir karar çıktı mı? Herhangi bir gazetede büyük bir tartışmanın yaşandığı yazıldı mı? Hayır. Söz konusu olan sadece SSCB Dış İşleri Bakanlığının görevlilerinin yaptıkları toplantıda durumu değerlendirip daha sonra da yardımcılara tavırlarını dikte ettikleri bir buluşmadan ibarettir.

Bizim algıladığımız biçimiyle bir Enternasyonal derin farklılıkların varlığıyla belirlenir, çünkü o dünya çapında bir kurumdur. Farklı kültürleri, gelenekleri ve hatta dilleri yansıtan farklı ülkelerin delegelerinin bir araya gelmesinden oluşan bir toplulukta aksi düşünülemez. Bu koşullar altında oybirliği mümkün değildir.

-Devrimin gelişimi ülkelere göre eşitsizdir, öyle değil mi? Bu ise Enternasyonalin seksiyonları arasında, yani ulusal partiler arasında eşitsiz bir gelişmeye yol açar...

-Evet öyle.

-Bir ülkede, diyelim Bolivya'da güçlü bir Enternasyonal'in varolmadığı bir durumda iktidarı almaya hazır olduğumuzu varsayalım...

-Mesele iktidarı alma kararlılığında olup olmadığımızdır.

-Mesele ya da daha doğrusu benim sorum, bir ülkede iktidarın alınmasının güçlü bir Enternasyonalin inşasına bağlı olup olmadığı sorusuydu.

-Ulusal partilerin inşasıyla Enternasyonalin inşasının bileşik bir süreç olduğunu söyleyeceğim. İlk elde, sınıf mücadelesine müdahale edebilmek için ulusal durumun doğru bir tahlilinden hareket etmek kaçınılmazdır. Parti "çizgisi"

dediğimiz tahlil ve politika geliştirme görevi (yani kitleleri harekete geçirme ve partinin inşası için ileri süreceğimiz görevler ve şiarlar bileşimi) her şeyden önce ulusal partilerin görevi olmak durumundadır. Ancak bu tahlil uluslararası durumun doğru bir değerlendirilmesi yapılmadığı takdirde eksik kalır. Latin Amerika kıtasının genel durumu ve ABD emperyalizminin politikası hesaba katılmaksızın Arjantin'in politikası nasıl anlaşılabilir? Partimizin kongresindeki gündem sıralamasında dünya durumuna ilişkin tartışmanın ulusal duruma ilişkin yürütülecek olandan hemen önce yapılıyor olması tesadüfi değildir. Birçok ülkenin partilerinin yönetici ve militanlarının görüş ve deneyimlerini bir araya getiren LIT-CI (Uluslararası İşçi Birliği- Dördüncü Enternasyonal) gibi küçük ve zayıf bir uluslararası örgütün bile işlevinin vazgeçilmezliği buradan kaynaklanıyor. Bu türden bir uluslararası örgütün yapacağı çözümler bile, çok parlak yöneticilere sahip ulusal bir partinin geliştireceği çözümlerden daha zengin ve gelişkin olmak durumundadır.

Şimdi başlangıçta andığım bileşkenin bir diğer yönünü belirtmem gerekiyor, şöyle ki: Partilerinden herhangi birinin bir ülkede iktidarı fethetmesiyle birlikte büyüyüp güçlenerek nitel bir sıçrama yapabilecek tek aygıt Enternasyonaldır. Troçkistlerin herhangi bir ülkede zaferi, başta bir Enternasyonalin gerekli olmadığını savunanların görüşleri olmak üzere bir dizi önyargıyı çürütecektir. Dürüstlikle ifade etmeliyim ki hiçbir Troçkist parti (burada kuşkusuz söz konusu olan demokratik ve proleter sosyalizmine can atan bir partidir) ne kadar zayıf ve güçsüz olursa olsun bir Enternasyonalin teorik ve politik desteği olmaksızın iktidarı ele geçiremez. Böyle bir iktidar gerçekleştiğinde ise, bir Enternasyonalin uluslararası işçi hareketi için en acil politik bir zorunluluk olmayıp sadece bir aksesuar olduğunu iddia eden son derece hatalı ve zararlı görüş yenilgiye uğramış olacaktır.

Diğer taraftan, bu tür bir Troçkist hükümet örneği her türden özgürlüğü de beraberinde getirecek olan işçi demokrasisinin dayatmasıyla muazzam bir etki yaratacaktır. Bu hükümet bugüne kadar hiçbir burjuva devletin ve hatta hiçbir bürokratik işçi devletin verememiş olduğu işçi özgürlüklerini yaratacaktır.

Bu iki olgu dünya işçi sınıfı içinde müthiş bir coşkuya yol açacak ve nihayet

Enternasyonal milyonlarca işçiyi kucaklayan bir dünya örgütüne dönüşecektir.

-Şu halde Enternasyonalin esas olarak bir politik hazırlanma rolü üstleneceğini söylüyorsun. Enternasyonal önderlik ulusal partilerin yaşamına müdahale edebilir mi ya da etmeli mi sence?

-Hayır, sadece politik hazırlanma ve aynı zamanda büyük işçi mücadeleleriyle dayanışma gibi uluslararası kampanyaları örgütleme işlevini (El Salvador gerilla hareketine destekten Britanyalı madencilerle dayanışmaya ve Polonya'da Dayanışma'nın antibürokratik mücadelesine destek vermeye) veya dış borç ödemesine karşı bağımlı ülkelerin kitlelerinin politik birliğini sağlama görevini üstlenmelidir.

Sormuş olduğun soruya cevap olarak, bu aşamada Enternasyonalin ulusal partilerin yaşamına müdahale etmemesi gerektiğini düşünüyorum. Belki ileride birçok ülkede iktidarı ele geçirmiş partileri bulunan ve bu yüzden de uluslararası işçi hareketi nezdinde büyük bir prestij kazanmış olan önderliğiyle büyük bir Enternasyonal için durum farklı olabilir.

Bugün için Enternasyonal tüm gücüyle politik tartışmalara müdahale etmelidir. Ancak Enternasyonal önderliğinin bir ulusal partinin önderliğini değiştirmesi veya ona bir ulusal politikayı dayatması çok tehlikeli bir hata olur. Ulusallık uluslararasılığın özgül bir görünümü olmakla beraber çok büyük bir özerklik derecesine de sahiptir.

Dipnotlar:

1.) "Sarı" diye anılan Uluslararası Sendikalar Federasyonu Avrupalı sosyal demokrat partiler tarafından yönetilen sendikalardan oluşuyordu. II. Dünya Savaşı sırasında ortadan kalktı. 3. Enternasyonal tarafından kurulan (ve gene onun tarafından lağvedilen) Kızıl Sendikalar Enternasyonal'i ise reformist bürokrasiye

karşı komünistler tarafından kurulmuş olan sendikaların birleşmesinden oluşuyordu.

2.) Pierre Joseph Proudhon (1809-1865) anarşizmin ilk kuramcılarında biridir. Görüşleri, işçiler arasında özellikle 19.yüzyılda çok etkili olmuştur.

3.) Arjantin'de General Videla devlet başkanlığını ele geçirdiğinde Arjantin KP'sinin gazetesi şu yorumu yapmıştır: "General Videla'nın açıklamaları bizim de onayladığımız kurtarıcı bir programı oluşturmaktadır. General Videla anlayış istiyor. Bizden bu desteği görecektir. Halkımızın tüm yurtsever kesimlerinin başkanın bu çağrısına uyarak demokratik yeniden örgütlenmeye katkılarını sunmaları gerekir." (Tribuna Popular, 8/4/1976)